

ارزشیابی از امکانات، برنامه‌ها و کارکردهای آموزش کاران آموزشگاه‌های شبانه‌روزی دورهٔ راهنمایی تحصیلی استان البرز

ملوک خادمی اشکذری*

نغمه کاشانچی لنگرودی**

چکیده

آموزشگاه‌های شبانه‌روزی شماری از آموزندگان (دانش‌آموزان) مناطق محروم و روستایی را بر اساس برنامه‌ها و اهداف از پیش گردآوری شده، در خود جای داده‌اند که با ارزشیابی از برنامه‌ها و کارکردهای آموزش کاران و داشتن تصویری گویا از وضعیت تحصیلی و زندگی آموزندگان این آموزشگاه‌ها، می‌توان به زدودن کاستی‌ها و توان‌افزایی نیرومندی‌ها در این مدارس اقدام نمود. نمونهٔ این پژوهش، ۷۳ دانش‌آموز و ۱۵ آموزش کار در دو آموزشگاه شبانه‌روزی دخترانه در استان البرز بودند. این دو آموزشگاه از میان ۷ آموزشگاه شبانه‌روزی دخترانه در این استان که روی هم ۶۰۹ دانش‌آموز دوره‌ی راهنمایی دارند، از طریق نمونه‌گزینی هدفمند برگزیده شدند. ابزارهای این پژوهش، پرسش‌نامه و نگرش‌نامه‌ی (چک لیست مشاهدات) پژوهشگر ساخته بوده، و داده‌های به دست آمده با توجه به سطح دقت (مقیاس اندازه‌گیری) آن‌ها و با به دست آوردن آمارهای نمایندگی، سازمان‌دهی و فشرده شدند. تا توصیفی از وضعیت موجود به دست دهند. یافته‌ها نشان می‌دهد که، برآوردن نیازهای تغذیه‌ای آموزندگان، نیاز به پاکیزگی بدن و نیاز به توجه، تلاش بیشتر مدیران و مسئولان را می‌طلبد. همچنین مدارس شبانه‌روزی، هیچ‌گونه برنامه‌ای جهت بهره‌گیری از اوقات فراغت آموزندگان و تربیت نیروی انسانی مورد نیاز مناطق محروم و عشایری از بین آموزندگان بومی نداشته و نیز در اجرای برخی از برنامه‌ها به ویژه برنامه‌های بهداشتی و فوق برنامه‌های آموزشی، کاستی‌هایی وجود دارد.

واژگان کلیدی: ارزشیابی، برنامه، کارکرد (عملکرد)، مدارس شبانه‌روزی .

*عضو هیئت علمی دانشگاه الزهرا

**دانش آموخته کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی

تاریخ دریافت: ۹۱/۳/۱۱ تاریخ پذیرش: ۹۲/۸/۱

مقدمه

رشد و گسترش نظام آموزشی، یکی از هدف‌های مهم کشورها است. در اغلب کشورها، این نظام از سازمان‌های بزرگ و پیچیده‌ای به حساب می‌آید که بزرگی آن با میزان پیشرفت فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی جوامع بستگی دارد. از این رو باروری و شکوفایی استعدادها برای رسیدن به رشد و توسعه فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی که هزینه هنگفتی نیز می‌طلبد، لازم است. به واقع می‌توان هزینه‌هایی را که صرف آموزش و پرورش افراد می‌شود، سرمایه‌گذاری یک نسل برای نسل دیگر دانست که هدف اصلی آن، رشد آگاهی و توانایی‌های بالقوه انسان‌ها است (بازرگان، ۱۳۸۶).

اما مسئله قابل توجه این است که نظام آموزشی در هر کشوری برای رسیدن به هدف‌های خود و آینده‌ای بهتر، نیازمند یک نظام ارزشیابی است تا تصویر روشنی از کاستی‌ها را به نمایش گذارد و به این ترتیب، تصمیم‌گیرندگان و برنامه‌ریزان را در تصمیم‌گیری درست و پیشرفت کارکردها یاری رساند. در این میان، برنامه‌های آموزشگاه‌های شبانه‌روزی که قسمتی از بدنه نظام آموزش و پرورش را تشکیل داده و شماری از آموزندگان را زیر پوشش خود دارد، از این امر جدا نیست. داشتن تصویری گویا از وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان این آموزشگاه‌ها که به دلیل نبود مدرسه در محل زندگی خود، محیط خانوادگی را ترک کرده و زندگی اجتماعی جدیدی را در کنار همسالان خود تجربه می‌کنند، می‌تواند امکان بررسی تناسب و کفایت برنامه‌های گردآوری شده برای این گروه را فراهم آورد. بدون دسترسی به تصویری از وضع آموزشی و پرورشی آموزندگان آموزشگاه‌های شبانه‌روزی ضرورت‌ها ناشناخته مانده، هزینه‌هایی که آموزش و پرورش برای اداره و رفاه این گونه مدارس در نظر گرفته و تلاش برای ترمیم و بهبود برنامه‌ها بی نتیجه خواهد ماند.

آموزش و پرورش از حقوق انسان‌ها به دور از هرگونه نژاد، رنگ، قوم و مذهب است و حکومت‌ها باید کوشش کنند تا زمینه تحصیل افراد جامعه را فراهم آورند. ایران نیز چون سایر کشورهای جهان با توجه به رشد چشمگیر دانش و فن‌آوری و همچنین درخواست روزافزون جامعه به کسب دانش و مهارت، اقدام به گسترش نظام آموزشی نموده است که بنیان‌گذاری آموزشگاه‌های شبانه‌روزی جهت دانش‌اندوزی دانش‌آموزان مناطق روستایی و عشایری، یکی از نمونه‌های آشکار این کارکردها است. دانش‌آموزان

با حضور در این گونه مدارس، زندگی اجتماعی نوینی را آغاز می‌نمایند. اگر چه شناخت دنیای پیرامون و لذت بردن از زیستن با همسالان، از مهم‌ترین نیازهای نوجوانان است، ولی نمی‌توان مشکلات عاطفی پدیدار شده از ترک خانواده، تردیدها و فشارهای به وجود آمده از این زندگی، به ویژه در روزهای آغازین را نادیده انگاشت.

در آموزشگاه‌های شبانه‌روزی که قدمتی دیرینه داشته ولی اداره آن‌ها به شکل امروزی برای نخستین بار در سال تحصیلی ۱۳۵۴-۵۵ جهت ایجاد امکانات آموزشی، پرورشی و فرصت‌های دانش‌اندوزی دانش‌آموزان روستاهای پراکنده و کم‌جمعیت که فاقد مدرسه بودند آغاز شد، حضور دانش‌آموزان به صورت تمام وقت (۲۴ ساعته)، بر اساس برنامه مشخص و از پیش ساخته شده لازم است (اساسنامه مدارس شبانه‌روزی، ۱۳۷۸).

در این گونه مدارس، دستیابی به اهدافی چون ایجاد عدالت آموزشی برای فراگیر نمودن آموزش، بالا بردن مهارت‌های زندگی دانش‌آموزان، افزایش سطح کیفی آموزش و کاهش افت تحصیلی، تربیت نیروی انسانی برای مشاغل مورد نیاز مناطق محروم و عشایری کشور، استفاده بهینه از امکانات و نیروی انسانی، و فراهم کردن زمینه‌های مناسب جهت تربیت دانش‌آموزان با بهره‌گیری از اوقات فراغت آنان، مورد توجه است، که در صورت برنامه‌ریزی درست می‌توان فرصت‌های خوبی برای تربیت، آموزش و پژوهش در دانش‌آموزان فراهم نموده و در پایان، به هدف‌های تعیین شده دست یافت.

در پژوهشی که در زمینه‌ی میزان کارایی عملکرد مدارس راهنمایی و دبیرستان‌های شبانه‌روزی نمونه دولتی از سال تحصیلی ۱۳۶۵ تا ۱۳۶۹ توسط «عاملی» انجام شد، مشخص گردید که افت مدارس شبانه‌روزی پسرانه در دو مقطع راهنمایی و دبیرستان بسیار بیشتر از میزان افت تحصیلی در مدارس شبانه‌روزی دخترانه می‌باشد. همچنین افت تحصیلی در پایه اول راهنمایی و اول متوسطه از سایر پایه‌های تحصیلی بیشتر است.

شادمهر (۱۳۷۱) به بررسی و محدودیت‌های شبانه‌روزی بودن دانشجویان مراکز تربیت معلم در سطح تهران پرداخته و نشان داده است که مهم‌ترین معایب و محدودیت‌های شبانه‌روزی بودن دانشجویان، کسالت و خستگی روحی آن‌ها، اتلاف وقت دانشجویان در خلال گفتگوهای زائد با دوستان و هم‌اتاقی‌ها، عدم اطلاع از

مسائل روزمره و اتفاقات داخل شهری، عدم استفاده درست از برنامه رادیو، تلویزیون و روزنامه است.

سالاری و سجادی (۱۳۸۴) با مقایسه میزان اضطراب در نوجوانان ساکن در شبانه‌روزی با نوجوانان ساکن در خانواده در دامنه سنی ۱۳ تا ۱۹ سال در دو شهر زاهدان و گناباد، به این نتایج دست یافته‌اند که سکونت در مدارس شبانه‌روزی و جنسیت، فرد را برای ابتلا به اضطراب مستعد می‌سازد.

فیشر^۱ (۱۹۸۴) طی یک پژوهش طولی، تأثیر محیط مدرسه شبانه‌روزی را با انتخاب نمونه ۵۰ نفری از دانش‌آموزان ۱۲ تا ۱۶ ساله مورد بررسی قرار داد. یافته‌ها نشان داد که میزان دلتنگی برای خانه در بین دانش‌آموزان ۶۰ درصد است. دختران دانش‌آموز در مقایسه با پسران، دارای مشکلات بیشتری بودند.

از آنجا که شمار قابل توجهی از آموزندگان کشور زیر پوشش این گونه مدارس هستند، رسیدگی به مشکلات این گروه، مطالعات وسیعی را انتظار می‌کشد تا با نمایش نقاط قوت و ضعف، بتوان برنامه‌ریزان را در ارائه بهتر برنامه‌ها جهت رشد و آموزش آموزندگان یاری رساند.

در این پژوهش از مدل ارزشیابی سیپ^۲ استفاده شده که شامل چهار نوع ارزیابی زمینه، درون‌داد، فرایند و برون‌داد است. از طریق این چهار نوع ارزیابی، سنجش نیازها و اهداف برنامه‌ها، داوری درباره طرح‌های آموزشی و راهبردهای اجرایی، پیش‌بینی مشکلات اجرایی در جریان انجام کارکردهای آموزشی و میزان مناسب بودن فرایند اجرای این فعالیت‌ها و داوری درباره مناسب بودن بازدهی فعالیت‌های آموزشی صورت می‌گیرد (بازرگان، ۱۳۸۶).

هدف اصلی پژوهش حاضر آن است که با نگاهی همه‌سویه به عوامل مؤثر بر اجرای برنامه‌ها، بررسی کارکردهای آموزش کاران و دستاوردهایی که از دانش‌آموزان کسب نموده به بهبود آموزش این گونه آموزشگاه‌ها کمک کند.

پرسش‌های پژوهشی عبارتند از:

-
1. Fisher
 2. Cipp

- ۱- آیا امکانات مدارس شبانه‌روزی متناسب با نیازهای دوره نوجوانی است؟
- ۲- آیا برنامه‌های اجرایی در مدارس شبانه‌روزی با نیازهای دوره نوجوانی همخوانی دارند؟
- ۳- آیا برنامه‌های اجرایی با اهداف از پیش گردآوری شده‌ی اینگونه مدارس، همخوانی دارند؟
- ۴- آیا برنامه‌های اجرایی در مدارس شبانه‌روزی با برنامه‌های از پیش نگاشته شده از سوی برنامه ریزان این گونه مدارس، همخوانی دارند؟
- ۵- دلایل کاستی‌های احتمالی این آموزشگاه‌ها کدام‌اند؟

روش

روش‌های داده‌گیری در این پژوهش، مشاهده و پرسش است. ۷۳ دانش‌آموز و ۱۵ آموزش کار(مدیران، دبیران، سرپرستان خوابگاه، مشاوران و مربیان پرورشی) در دو آموزشگاه شبانه‌روزی دخترانه در استان البرز به عنوان نمونه انتخاب شدند. این دو آموزشگاه از میان ۷ آموزشگاه شبانه‌روزی دخترانه در این استان که روی هم ۶۰۹ دانش‌آموز دوره راهنمایی دارند، از طریق نمونه‌گزینی هدفمند و به این جهت برگزیده شدند که از نوع مدارس شبانه‌روزی ترکیبی که دارای دانش‌آموزان روزانه نیز هستند، نبودند. ابزارهای این پژوهش نگرش‌نامه (چک‌لیست مشاهدات) و پرسش‌نامه است. در پی پذیرش روایی گویه‌ها از سوی صاحب‌نظران، آلفای کرونباخ پرسشنامه دانش‌آموزی با همکاری یک نمونه ۳۰ نفری از دانش‌آموزان برابر با ۰/۸۳ و با روش دو نیمه کردن گاتمن برابر با ۰/۹۱ بر آورد گردید. پرسش‌نامه کارکنان نیز بر اساس اهداف و برنامه‌های مدارس شبانه‌روزی و بر پایه شرح وظیفه آنها ساخته شد و میزان یکدستی درونی آنها بین ۰/۸۰ تا ۰/۸۷ بسنده برآورد گردید. برای آگاهی از وضعیت فیزیکی، بهداشتی، رفاهی، و ایمنی مدرسه و خوابگاه هم یک نگرش‌نامه ی (چک لیست) ترازکی با ۷۱ نیم گویه (نشانه) ساخته شد. داده‌های به دست آمده با توجه به سطح دقت آنها و با به دست آوردن فراوانی، میانه، و میانگین، سازمان‌دهی و فشرده شدند تا توصیفی از وضعیت موجود به دست دهند.

یافته‌ها

جدول (۱) مشخصات دانش‌آموزان

متغیرها	دامنه	کمینه	بیشینه	میانگین
سن دانش‌آموزان	۴	۱۲	۱۶	۱۳/۷۷
معدل درسی دوره قبل	۷/۶۷	۱۲/۲۲	۱۹/۸۹	۱۷/۶۱
مدت اقامت در خوابگاه (ماه)	۴۳	۵	۴۸	۱۸/۲۲

دلیل اقامت دانش‌آموزان در خوابگاه: بیشترین دلیل اقامت دانش‌آموزان در خوابگاه را راه دور (۵۸/۹ درصد)، مشکل خانوادگی (۱۲/۳ درصد)، فراهم نبودن محیط مناسب در خانه برای درس خواندن (۸/۲ درصد) تشکیل می‌دهد.

میزان سواد و شغل والدین دانش‌آموزان: بیشتر پدرها با درصد فراوانی (۳۵/۶ درصد) در دوره راهنمایی و بیشتر مادرها با درصد فراوانی (۳۴/۲ درصد) در دوره دبستان دانش‌آموخته‌اند. بیش از ۹۰ درصد از پدران شاغل بوده و در گروه پدران شاغل، بیشترین فراوانی به مشاغل آزاد (۳۲/۹ درصد) و کارگری (۱۹/۲ درصد) اختصاص دارد. همچنین (۸۳/۶ درصد) از مادران خانه‌دار و (۱۵/۱ درصد) شاغل هستند که در گروه مادران، بیشترین فراوانی به شغل کارگری (۶/۸ درصد) اختصاص دارد.

جدول (۲): وضعیت خانوادگی دانش‌آموزان

وضعیت خانوادگی	درصد فراوانی
پدر و مادر در کنار هم زندگی می‌کنند.	٪۸۹
مشکل مالی	٪۶۷/۱
اعتماد به مواد مخدر پدران	٪۳۷

مهم‌ترین مشکلات آموزندگان در آموزشگاه شبانه‌روزی: از میان ۴۸ مورد پاسخ، بیشترین فراوانی به دوری و دلتنگی برای پدر و مادر با درصد فراوانی (۵۷/۵ درصد) اختصاص یافته است.

پیشنهاد‌های دانش‌آموزان به مدیران مدارس: بیشترین فراوانی‌ها به توجه به نیازها

ارزشیابی از امکانات، برنامه‌ها و کارکردهای آموزش کاران ... ۴۵

و خواسته‌های دانش‌آموزان (۳۸/۴ درصد)، برگزاری کلاس‌های جبرانی یا تقویتی (۱۳/۷ درصد)، سرکشی از خوابگاه و آگاه‌شدن از مشکلات آن‌ها (۱۳/۷ درصد)، و فراهم‌نمودن تغذیه مناسب (۱۱ درصد) اختصاص یافته است.

جدول (۳) ویژگی‌های آموزش کاران مدارس شبانه‌روزی

میانگین سابقه کار در مدارس شبانه‌روزی	میانگین سابقه کار	رشته تحصیلی	میزان دانش آموختگی (تحصیلات)	آموزش کاران
۲	۱۶	آموزش ابتدایی	کارشناسی	مدیران
۳/۵	۹	علوم تجربی - تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش	کارشناسی - کارشناسی ارشد	سرپرستان
۱۰	۱۶/۵	همه رشته‌ها	کاردانی (۳) - کارشناسی (۴) - کارشناسی ارشد (۱)	دبیران
۱/۵	۳	روانشناسی بالینی	کارشناسی - کارشناسی ارشد	مشاوران
۱۰	۱۰	الهیات	کارشناسی	مربیان پرورشی

امکانات آموزشگاه‌های شبانه‌روزی

۱. امکانات آموزشی:

۱-۱- کلاس‌ها: در هر کلاس کمتر از ۱۵ نفر به تحصیل می‌پرداختند و وضعیت نور کلاس‌ها مناسب است. ۸۶/۳ درصد از دانش‌آموزان از وضعیت میز و صندلی‌های خود رضایت دارند- وسیله گرمایشی و سرمایشی مناسب بوده و ۹۰/۴ درصد از کارکرد این وسایل رضایت دارند.

۱-۲- آزمایشگاه: وضعیت بسیار مناسب بوده و ۹۷/۲ درصد بیان کرده‌اند از امکانات آزمایشگاه استفاده می‌کنند.

۱-۳- رایانه و اتاق رایانه: وضعیت بسیار مناسب بوده اما با وجود سرمایه‌گذاری در این بخش ۹۵/۹ درصد بیان کرده‌اند که از این امکانات استفاده نمی‌کنند.

۲- امکانات ورزشی: ۷۵/۴ درصد بیان کرده‌اند که از این امکانات استفاده می‌کنند.

- ۳- امکانات خوابگاهی: وضعیت اتاق‌ها مناسب است - وسایل خواب پاکیزه و مناسبند - ۹۰/۴ درصد بیان کرده‌اند که احساس راحتی از جای خواب خود دارند.
- ۴- امکانات بهداشتی: عدم پاکیزگی و خراب بودن برخی از وسایل سرویس‌های بهداشتی - ۸۶/۳ درصد از دانش‌آموزان بیان کرده‌اند که از حمام استفاده نمی‌کنند.

نیازهای دانش‌آموزان:

- ۱- نیاز به امنیت و آرامش خاطر: بیش از ۵۴ درصد از آموزندگان زندگی در خوابگاه را دوست دارند.
- ۲- نیاز به احترام: ۶۲ درصد از دانش‌آموزان بیان کرده‌اند که سرپرستان خوابگاه به آن‌ها احترام می‌گذارند. مدیران نیز این موضوع را بخشی از کار خود دانسته و ۶۲/۵ درصد از دبیران نیز بیان کرده‌اند که به راه‌های گوناگون به شخصیت دانش‌آموزان احترام می‌گذارند.
- ۳- نیاز به استقلال: ۵۷/۵ درصد (افزایش استقلال در کارها) - ۷۳/۳ درصد از آموزش‌کاران بیان کرده‌اند که جهت افزایش استقلال در آموزندگان به آن‌ها مسئولیت می‌دهند.
- ۴- نیازهای زیستی (نیاز به تغذیه): ۵۲ درصد از دانش‌آموزان بیان کرده‌اند که غذا مناسب نیست.

جدول (۴) دلایل نامناسب دانستن غذای مدارس شبانه‌روزی

درصد فراوانی	دلایل نامناسب دانستن غذاها
۱۳/۷٪	متنوع نبودن غذا
۹/۶٪	بی کیفیت بودن غذا
۹/۶٪	کافی نبودن غذا

اهداف

- ۱- هدف اول: (افزایش درصد پوشش تحصیلی دانش‌آموزان مناطق روستایی و عشایری)

جدول (۵) نحوه پذیرش دانش آموزان

درصد فراوانی	نحوه پذیرش دانش آموزان
٪۵۸/۹	مناطق محروم و روستایی
٪۱۲/۳	مشکلات حاد خانوادگی
٪۸/۲	فراهم نبودن محیط مناسب در خانه
٪۶۷/۱	فقر مالی

۲- هدف دوم: (افزایش سطح کیفی آموزش و کاهش افت تحصیلی)

جدول (۶) کیفیت سطح آموزشی

درصد فراوانی	موارد آموزشی
٪۶۶	عدم مقایسه با همکلاسی‌ها توسط دبیران
٪۶۸	استفاده از منابع کمک آموزشی
٪۷۴	تشویق جهت رسیدن به موفقیت توسط آموزش کاران
٪۸۰/۸	تشکیل گروه مطالعه
٪۸۰/۸	کمک از معلمان جهت رفع مشکلات درسی

۳- هدف سوم: (تربیت دانش آموزان با بهره‌گیری از اوقات فراغت آن‌ها): ۸۲/۲

درصد از دانش آموزان به عدم برنامه‌ریزی برای اوقات فراغت اشاره داشته‌اند.

۴- هدف چهارم: (تربیت نیروی انسانی مورد نیاز مناطق محروم از بین

دانش آموزان بومی): ۲/۸ درصد از دانش آموزان بیان کرده‌اند که پس از پایان دوره

دانش آموختگی به روستای محل زندگی خود برگشته و در کار کشاورزی و دامداری به پدران خود یاری می‌رسانند.

۵- هدف پنجم: (افزایش مهارت‌های زندگی فراگیران):

جدول (۷) مهم‌ترین مهارت‌های زندگی فراگرفته شده توسط دانش آموزان

درصد فراوانی	مهارت‌های زندگی
٪۷۹/۵	مدرسه به آن‌ها آموخته تا برای زندگی خود برنامه‌ریزی کنند
٪۹۱/۸	رفتار همراه با تفکر
٪۷۳/۹	برقراری ارتباط با دیگران
٪۶۴/۴	افزایش تحمل در برابر انتقادهای دیگران
٪۱۷/۸	مسئولیت‌پذیری

برنامه‌های مدارس شبانه‌روزی:

- ۱- برنامه‌های آموزشی: (۹۰/۴ درصد) از دانش‌آموزان بیان کرده‌اند که به بازدیدهای علمی نمی‌روند.
- ۲- برنامه مشاوره:

جدول (۸) پاسخ دانش‌آموزان به کیفیت برنامه‌های مشاوره:

برنامه‌های مشاوره ای	درصد فراوانی از عدم رضایت
در صورت بروز مشکل به راحتی می‌توانند با مشاور گفتگو کنند.	٪۵۷/۵
مشاوران مدارس در شنیدن حرف‌های آن‌ها، وقت می‌گذارند.	٪۵۸/۹
مشاور فرصت حل مشکل به وسیله خود آن‌ها را فراهم می‌کند.	٪۵۳
مشاوران اغلب می‌تواند آن‌ها را در حل مشکل راهنمایی کند.	٪۵۰/۷

۳- برنامه‌های بهداشتی :

جدول (۹) پاسخ دانش‌آموزان به کیفیت برنامه‌های بهداشتی

برنامه‌های بهداشتی	درصد فراوانی
از تمیز بودن وسایل خواب خود راضی هستند.	٪۸۶/۳
در حفظ نظم با سرپرستان همکاری دارند.	٪۹۷/۲
سرپرستان آن‌ها را به رعایت بهداشت فردی و گروهی تشویق می‌کنند.	٪۹۷/۲

- همچنین ۸۶/۳ درصد از دانش‌آموزان بیان کرده‌اند که پزشکان جهت کنترل سلامتی آنها به مدرسه نمی‌آیند.
- ۴- برنامه‌های خوابگاهی

جدول (۱۰) پاسخ دانش‌آموزان به کیفیت برنامه‌های خوابگاهی

برنامه‌های خوابگاهی	در صد فراوانی
سرپرستان خوابگاه به دانش‌آموزان احترام می‌گذارند	۷۲/۵
سرپرستان خوابگاه آن‌ها را به انجام فرائض دینی به ویژه نماز خواندن تشویق می‌کنند	۹۷/۳
همکاری دانش‌آموزان با سرپرستان جهت اجرای منظم ساعت خاموشی	۱۰۰
انجام گفتگوهای دوستانه سرپرستان با دانش‌آموزان	۷۵/۳

اما از میان برنامه‌های خوابگاهی، (۷۴ درصد) از آموزندگان بیان کرده‌اند که زمان ویژه‌ای برای تماشای برنامه‌های تلویزیونی در خوابگاه وجود ندارد.
۵- فوق برنامه‌ها:

الف) فوق برنامه آموزشی: ۱۳/۷ درصد از دانش‌آموزان به مدیران پیشنهاد کرده‌اند که کلاس‌های تقویتی یا جبرانی برای آن‌ها برگزار نمایند. ۶۲/۵ درصد از دبیران از اجرانشدن فوق برنامه‌های آموزشی سخن گفته‌اند. مدیران و سرپرستان خوابگاه، کمبود بودجه را دلیل اصلی در این زمینه می‌دانند.

ب) فوق برنامه پرورشی: ۹۰/۴ درصد از دانش‌آموزان بیان کرده‌اند که هیچگونه نشست‌هایی با حضور مدیران در خوابگاه جهت رفع مشکلات برگزار نمی‌شود.

جدول (۱۱) ارزشیابی از فرایند کارکرد های آموزش کاران

شرح کارکرد	کارکرد
آگاهی کامل دارند. (شرکت در جلسه‌ها - مطالعه آیین نامه‌ها - مطالعه اساس نامه - کسب تجربه و...) - برخی از قوانین نیاز به بازنگری دارند.	میزان آگاهی از قوانین (مدیران و سرپرستان)
کاملاً مناسب بوده و بر اساس قانون ثبت نام و همخوان با فرم پیشنهادی صورت گرفته است.	چگونگی تشکیل پرونده پذیرش و مشاوره
تا حد امکان کاملاً مناسب بوده است. (برگزاری مناسب‌ها - نماز جماعت - برقراری بهداشت - برقراری نظم و...)	چگونگی کمک گرفتن از آموزندگان در اداره مدرسه
نصب کپسول آتش نشانی - مقاوم سازی ساختمان در برابر زلزله مجهز کردن جعبه کمک‌های اولیه - نصب حفاظ در راه پله‌ها نصب دزدگیر الکترونیکی - آموزش آموزندگان	اقدامات صورت گرفته جهت کاهش حوادث و یا پس از آن
کاملاً مناسب (انجام کمک‌های اولیه در خوابگاه - ارجاع به مراکز بهداشتی و درمانی - تماس با خانواده)	اقدامات جهت درمان آموزندگان بیمار یا صدمه دیده
هیچ کدام از مدیران و مشاوران به حضور در خوابگاه اشاره نکردند. بهره گیری از نیروهای توانمند و باتجربه - مسئولیت دادن به آموزندگان در اداره مدرسه - استفاده از تشویق - فعال نگه داشتن شوراها - کوشش در جهت فراهم نمودن امکانات مناسب آموزشی	چگونگی ارتباط با آموزندگان اقدامات صورت گرفته جهت بهبود فعالیت‌های آموزشی و پرورشی

بازدیدهای علمی و اردوها و چگونگی نظارت بر اجرای آن‌ها	تا حدودی - به دلایلی چون کمبود بودجه، یا عدم رضایت برخی از والدین و مشکلات فراهم نمودن وسیله - اما نظارت بر اردوها بر اساس مقررات بوده است.
چگونگی تشویق آموزندگان به حضور در کتابخانه (مدیران - مربیان پرورشی) چگونگی برپایی مراسم صبحگاهی	چگونگی کارکرد کاملاً مناسب است (پخش بروشور - نصب پیام فواید مطالعه - اجرای مسابقه - جایزه - ارائه کارهای پژوهشی . کاملاً مناسب - خواندن کتاب آسمانی - نیاپش صبحگاهی - ورزش صبحگاهی - خواندن مطالبی متناسب با روزهای هفته و سال و..
کارهای صورت گرفته در جهت ایجاد امکانات ورزشی	تا حد امکان مناسب (برگزاری و آموزش بازی‌های فکری در خوابگاه - همکاری با مدیر در جهت خرید لوازم ورزشی - پی‌گیری جهت تعویض وسایل ورزشی از کار افتاده - همکاری با مدیر جهت نصب برخی از وسایل نرمشی در حیاط مدرسه).
چگونگی نظارت بر امور بهداشتی	نظارت بر پاکیزگی سرویس‌های بهداشتی بسیار کم است.
چگونگی برخورد در هنگام بروز مشکلات عاطفی (سرپرستان)	مناسب است (گفتگوی دوستانه - بیان تجربه‌های خوابگاهی - ارجاع به مشاور) اجازه تماس تلفنی به صورت محدود است.
چگونگی نظارت بر امور تغذیه	کاملاً مناسب (در همه مراحل خرید و تهیه مواد غذایی، طبخ و توزیع، نظافت آشپزخانه و سالن غذاخوری، پاکیزگی آشپزها - امور انبار داری مواد غذایی)
استفاده از تشویق	۱۰۰٪ استفاده می‌کنند.
استفاده از وسایل کمک آموزشی استفاده از ارزشیابی‌های گوناگون استفاده از روش‌های نوین آموزش گروه بندی	۱۰۰٪ - متناسب با نوع و موضوع درس (۸۷/۵٪) از دبیران ارزشیابی‌های آغازین - مرحله ای و پایانی استفاده می‌کنند. (۱۰۰٪) - روش نمایش (۷۵٪) - بارش مغزی (۷۵٪) - بحث گروهی (۳۷/۵٪) - حل مسئله (۲۵٪) (۱۰۰٪) آموزش کاران به گروه‌بندی آموزندگان می‌پردازند.
افزایش سطح آگاهی و مهارت‌های شغلی (دبیران و مشاوران)	ادامه تحصیل - مطالعه - شرکت در دوره‌های ضمن خدمت - شرکت در جشنواره‌های تدریس برتر و در گردهمایی‌ها استفاده از پایگاه‌های رایانه‌ای.

ارائه راهکار جهت افزایش انگیزه	(۱۰۰٪) - برقراری ارتباط دوستانه - تشویق‌های به جا و مناسب - توجه به تفاوت‌های فردی - ارتباط دادن مسایل درسی با موقعیت‌های زندگی - امید دادن و ...
تبادل تجربه	(۱۰۰٪) - از راه تماس تلفنی، شرکت در جلسه شورای دبیران، شرکت در جلسات گروه‌های آموزشی و ارتباط رایانه‌ای .
اقدامات جهت افزایش بهداشت روان آموزندگان	کاملاً مناسب - (دعوت از افراد آگاه در این زمینه جهت سخنرانی - تهیه بروشور - نصب پیام - جلسه پرسش و پاسخ)
تشکیل جلسات آموزش خانواده	برگزار می‌شود.
چگونگی برخورد با آموزندگان دارای مشکلات رفتاری ارتباط مشاوران با معلمان	مشاوره فردی و گروهی - ارجاع به هسته مشاوره اداره یکی از مشاوران هیچ گفت‌وگویی با دبیران انجام نداده و مشاور دیگر از طرح مسایل انگیزشی، راه‌های کاهش اضطراب و اثر تشویق‌های مناسب در یادگیری در جلسه شورای دبیران نام برد.

نتیجه‌گیری

درون‌دادهای این پژوهش عبارت‌اند از امکانات و فضاها، نیروهای انسانی، اهداف و برنامه‌ها (آموزشی - پرورشی - مشاوره‌ای - تربیتی خوابگاه - بهداشتی - فوق برنامه‌ها).

آیا امکانات مدارس شبانه‌روزی متناسب با نیازهای دوره نوجوانی است؟ با توجه به یافته‌های پژوهش، کاستی‌هایی در زمینه تهیه یا به کارگیری امکانات مشهود بود. به عنوان نمونه، با وجود سرمایه‌گذاری در نصب رایانه، (۹/۹۵٪) از دانش‌آموزان بیان نموده‌اند که از امکانات رایانه‌ای آموزشگاه تاکنون استفاده نکرده‌اند. در بخش امکانات عمومی، یکی از آموزشگاه‌های شبانه‌روزی نگرش شده، از نمازخانه برخوردار نبود و از سالن اجتماعات برای برگزاری مراسم مذهبی و خواندن نماز جماعت استفاده می‌شد. این مکان‌ها از داشتن تهویه بی بهره بوده و از پنجره‌ها برای این کار استفاده می‌شد.

بر اساس نگرش صورت گرفته در خصوص فضا و امکانات ورزشی، هرچند که وسایل

ورزشی موجود در مدارس شبانه‌روزی از وضعیت مناسبی برخوردار بوده، ولی هیچ یک از آن‌ها از سالن یا فضای ویژه‌ی این کار برخوردار نبوده و آموزندگان در حیاط مدرسه به فعالیت‌های ورزشی می‌پردازند، که با فرا رسیدن فصل زمستان و افزایش سرمای هوا و شروع یخبندان، ورزش کردن در حیاط مدرسه بسیار سخت خواهد شد.

در خصوص امکانات بهداشتی نیز کاستی‌هایی در زمینه‌های بهداشت و زیبایی بسیاری از این مکان‌ها به ویژه سرویس‌های بهداشتی وجود داشت. سرویس‌های بهداشتی از مکان‌هایی به شمار می‌روند که باید از نظر پاکیزگی و چگونگی ساخت، بسیار مورد توجه قرار گیرند تا به کاهش رویدادهای نامناسب کمک فراوانی کنند. همچنین شمار این مکان‌ها باید متناسب با جمعیت دانش‌آموزان باشد، که به دلیل خراب بودن برخی از آن‌ها در مدارس شبانه‌روزی مورد پژوهش، استفاده‌ی بسیاری از آموزندگان از این مکان‌ها به ویژه از حمام‌ها با مشکل روبه‌رو شده است. در صورتی که استحمام یکی از نیازهای اساسی افراد به ویژه دختران نوجوان به شمار می‌رود.

مشاوره نیاز به فضای پذیرش راحت، زیبا همراه با وسایل مناسب دارد تا استفاده مفید از زمان انتظار را تقویت کند. فضای مشاوره‌ای یکی از مدارس شبانه‌روزی مورد پژوهش، بسیار کوچک، دلگیر و دور از دسترس آموزندگان بوده و مدرسه دیگر هم فاقد چنین فضایی بود. این در حالی است که آموزگانی که در مدارس شبانه‌روزی به آموختن دانش مشغول هستند به دلیل شروع دوره‌ی نوجوانی، دلتنگی‌های ناشی از دوری خانواده، چگونگی سازگاری با یک محیط اجتماعی جدید و یا وجود مشکلات خانوادگی، نیاز بیشتری به ارتباط با مشاور دارند تا به راحتی و با آرامش خاطر به گفت‌وگو با مشاور بپردازند. افزون بر آن عدم حضور مشاوران در خوابگاه جهت ارتباط بیشتر با دانش‌آموزان، باعث پدید آمدن مشکلاتی در کار مشاوره این آموزشگاه‌ها گردیده است.

مهم‌ترین کاستی در زمینه امکانات ایمنی، قرار گرفتن زمین یکی از مدارس در مسیر دکل‌های برق فشار قوی و نصب یکی از آن‌ها در حیاط مدرسه بود که نباید تأثیر منفی امواج حاصل از آن بر سلامتی آموزندگان را نادیده انگاشت. از سوی دیگر بر اساس ماده ۱۶ آیین‌نامه انتخاب زمین، زمین مدارس باید خارج از حریم کابل‌های هوایی و زمینی فشار قوی برق باشد. بنابراین در انتخاب زمین این مدرسه کوتاهی صورت گرفته

و لازم است که در این زمینه، جهت حفظ سلامتی آموزندگان چاره اندیشی شود. در زمینه نیروهای انسانی، هیچ یک از مدیران در رشته‌های مدیریتی، کسب دانش نکرده‌اند. همراه داشتن دو توشه تجربه و دانش آموختگی در یکی از رشته‌های مدیریتی، می‌تواند در افزایش میزان کیفی کار مدیران، آن‌ها را یاری نماید. در خصوص گزینش مشاوران این گونه مدارس، هرچند این افراد همخوان با رشته دانش آموختگی خود به انجام کار می‌پردازند، ولی این به تنهایی کارآمد نبوده و مشاورانی باید در این مدارس به کار مشغول شوند که افزون بر داشتن دانش در این زمینه، تجربه کافی نیز به همراه داشته باشند. از سوی دیگر، (۹۳/۳ درصد) از آموزش کاران بیان کرده‌اند که در هیچ گونه دوره‌ی ضمن خدمت و ویژه‌ی مدارس شبانه‌روزی به دلیل برگزار نشدن این دوره‌ها از سوی آموزش و پرورش، شرکت نکرده‌اند. برگزاری دوره‌های یاد شده می‌تواند به آموزش کاران در شناخت بیشتر و بهتر نیازها و مشکلات آموزندگان این گونه مدارس، درک درست آن‌ها و چگونگی برخورد مناسب با آموزندگان یاری رساند.

همچنین پذیرش آموزندگانی با مشکلات خانوادگی فراوان چون فقر مالی خانواده‌ها، اعتیاد، کم‌سواد، مشکلات شغلی والدین و عدم تعهد و پیگیری آن‌ها نسبت به مسائل فرزندان در این مدارس، می‌تواند به گفته سید محمدی (۱۳۸۶)، در فرزندپروری حمایت‌کننده و با عطف و همچنین در سازگاری فرزندان در هر مرحله از رشد، اختلال ایجاد نماید.

بیشترین مشکلات دانش‌آموزان در خوابگاه، دوری و دلتنگی برای خانواده به ویژه والدین است. این یافته با یافته‌های فیشر (۱۹۸۴) که طی پژوهشی، تأثیر محیط شبانه‌روزی بر آموزندگان را مورد بررسی قرار داده و میزان دلتنگی برای خانه در بین آن‌ها را ۶۰ درصد بیان نموده، همخوان است. دلتنگی برای خانه و خانواده یکی از مشکلات عاطفی آموزندگان شبانه‌روزی است که چنانچه مورد توجهی آموزش کاران قرار نگیرد، می‌تواند به آسیب‌های روانی و اجتماعی، و عدم تمرکز حواس و کارکرد منجر شود. افزون بر دلتنگی؛ اضطراب و ناامیدی نسبت به موفقیت در آینده، از دیگر مشکلات برخی از آموزندگان مدارس شبانه‌روزی است که مشاوران به آن‌ها اشاره داشته‌اند. این یافته با پژوهش سالاری و سجادی (۱۳۸۴)، که بیان کرده‌اند سکونت در مدارس شبانه‌روزی و جنسیت، فرد را برای ابتلا به اضطراب مستعد می‌سازد، همخوانی دارد.

۲- آیا برنامه‌های اجرایی در مدارس شبانه‌روزی با نیازهای دوره نوجوانی همخوانی

دارند؟

در خصوص پاسخ به پرسش دوم، هیچ یک از مدیران در مورد چگونگی ارتباط خود با آموزندگان، از سرکشی کردن به آن‌ها در خوابگاه نام نبرده‌اند. نیاز به توجه و برآورده شدن مناسب آن از سوی آموزش‌کاران به ویژه مدیران، سازگاری سریع‌تر و بهتر آموزندگان را با محیط شبانه‌روزی فراهم کرده و عدم رسیدگی به آن‌ها، مشکلات افزون‌تر را سبب می‌شود.

از دیگر نیازهای عاطفی دوره نوجوانی، نیاز به امنیت و آسایش خاطر است. یافته‌ها حکایت از آن دارد که برنامه‌های خوابگاهی تا حدودی توانسته نیاز به امنیت را به ویژه در آموزندگانی که به دنبال فرار از مشکلات خانوادگی هستند، برآورده سازد، و چنانچه برخی از مشکلات کاهش یابد، این رضایت افزایش خواهد یافت. فراهم نمودن آرامش و امنیت از نیازهایی است که به ویژه در دوره نوجوانی بیش از هر دوره دیگری نمود پیدا می‌کند. هرچه خانه، مدرسه و جامعه بتواند آرامش روحی نوجوانان را فراهم نمایند، رشد و بالندگی آن‌ها را تأمین نموده‌اند (شرفی، ۱۳۸۵).

احترام به شخصیت نوجوانان و نیاز به استقلال‌طلبی آن‌ها، نیازهای عاطفی مهم دیگری هستند که برنامه‌های مدارس شبانه‌روزی در این زمینه‌ها به میزان زیادی موفق عمل نموده است.

در خصوص نیازهای تغذیه‌ای و استحمام که از مهم‌ترین نیازهای اساسی به شمار می‌روند کاستی‌هایی وجود داشت. هرچند خوشایند بودن غذا از سوی افراد، وابسته به سلیقه و ذائقه‌ی آن‌هاست، ولی برنامه‌ریزان و تصمیم‌گیرندگان اینگونه مدارس باید به این نکته توجه داشته باشند که در دوران نوجوانی، نیازهای غذایی هم از نظر کمی و هم از نظر کیفی قابل اهمیت است. کاهش مقدار غذا و یا اهمیت دادن به پخت غذاها بدون در نظر گرفتن تنوع در آن‌ها، میل به خوردن را کاهش داده و این خود سبب می‌گردد که نیاز افراد به ویژه نوجوانان در حال رشد، به مواد لازم بدن برطرف نشده و آسیب‌های چشمگیری به بار آورد.

همچنین دوره نوجوانی با بلوغ و افزایش هورمون‌ها و بروز برخی از پدیده‌های جنسی به ویژه در دختران همراه می‌باشد که عدم رعایت بهداشت و استفاده از حمام

به دلایلی چون متناسب نبودن شمار حمام‌ها با شمار آموزندگان و نیز خرابی برخی از شیرآلات و... می‌تواند سبب ایجاد برخی از بیماری‌ها به ویژه بیماری‌های پوستی، عفونتی و بیماری‌های مربوط به زنان در آن‌ها شود. از این رو شایسته است که مسئولان و مدیران مدارس شبانه‌روزی در بازسازی و حفظ پاکیزگی آن‌ها کوشا باشند.

۳- آیا برنامه‌های اجرایی در مدارس شبانه‌روزی با اهداف از پیش گردآوری شده این گونه مدارس، همخوانی دارند؟

در پاسخ به پرسش سوم پژوهش، نحوه پذیرش دانش‌آموزان در مدارس شبانه‌روزی، با آنچه در ماده ۱۳ اساسنامه آموزشگاه‌های شبانه‌روزی آورده شده، همخوانی دارد. هرچند (۷۳/۳ درصد) از آموزش کاران براین باورند که ورود دانش‌آموزان دارای مشکلات خانوادگی یکی از مشکلات اصلی آن‌ها را در مدارس شبانه‌روزی تشکیل داده و افزون بر کاهش انگیزه یادگیری آموزندگان و خستگی دو چندان آموزش کاران به ویژه دبیران جهت آموزش و پرورش چنین آموزندگانی به تدریج از میزان سطح کیفی آموزش و پیشرفت تحصیلی نیز کاسته می‌شود.

همچنین با توجه به یافته‌های به دست آمده از دانش‌آموزان و آموزش کاران در زمینه‌های آموزشی و مهارت‌های یادگیری، می‌توانی بیان داشت که برنامه‌های این گونه مدارس کاملاً همسو با اهداف مورد نظر است ولی پایین بودن معدل درسی ۳۱/۵ درصد از دانش‌آموزان و ناخشنودی ۷ درصد از آن‌ها از پیشرفت خود در یادگیری را شاید بتوان به وجود مشکلات گوناگون در خانواده‌ها هم از نظر فقر مالی و هم فقر فرهنگی، اختلاف‌های موجود در خانواده‌ها، بد سرپرستی، اعتیاد والدین و عدم تعهد برخی از خانواده‌ها جهت پی‌گیری تکالیف و کارهای فرزندان، و نیز جدایی زود هنگام برخی از آموزنده‌گان به ویژه آموزندگان پایه اول راهنمایی از خانواده و دل‌تنگی‌های بسیار آن‌ها برای خانواده نسبت داد. بر اساس یافته‌ها بیشترین مشکلات یادگیری در دانش‌آموزان شبانه‌روزی از دیدگاه همه دبیران شرکت‌کننده در پژوهش، مربوط به پایه اول راهنمایی بیان شده است. این یافته با یافته عاملی (۱۳۶۹) که طی پژوهشی به بررسی میزان کارایی مدارس راهنمایی و دبیرستان‌های شبانه‌روزی نمونه دولتی پرداخته و بیان داشته که افت تحصیلی در پایه‌های اول راهنمایی و متوسطه از سایر پایه‌ها بیشتر است، هماهنگ می‌باشد.

فراهم آوردن زمینه‌ی مناسب برای تربیت آموزندگان با بهره‌گیری از اوقات فراغت

آن‌ها، به جهت کمبود بودجه و... با مشکلات عدیده‌ای روبه‌رو است. در حالی که جدای از بودجه، پرکردن اوقات فراغت، با نوآوری مدیران و سرپرستان خوابگاه و متناسب با ویژگی‌های اقلیمی و یاری گرفتن از امکانات و دانش‌آموزانی که در زمینه‌های گوناگون صاحب هنرند، امکان‌پذیر خواهد شد.

درخصوص تربیت نیروی انسانی برای مشاغل مورد نیاز مناطق محروم و عشایری که از دیگر اهداف آموزشگاه‌های شبانه‌روزی است، نیز کمبودهایی دیده شده است. هر چند این هدف جزء اهداف بلند مدت بوده و رسیدن به آن افزون بر برنامه‌ریزی، تا میزان زیادی بستگی به تغییر شرایط زندگی آموزندگان دارد، ولی با توجه به یافته‌های به دست آمده، دست کم مدارس شبانه‌روزی مورد پژوهش، هیچ‌گونه برنامه‌ای جهت به حقیقت پیوستن هدف مورد نظر فراهم نکرده‌اند.

۴- آیا برنامه‌های اجرایی در مدارس شبانه‌روزی با برنامه‌های از پیش نگاشته شده از سوی برنامه‌ریزان این‌گونه مدارس، همخوانی دارند؟

در زمینه اجرای برنامه‌های آموزشی، می‌توان بیان نمود که در بیشتر موارد، بین این برنامه و برنامه‌های آموزشی از پیش گردآوری شده، همخوانی وجود دارد. تنها در زمینه‌ی برنامه‌ریزی جهت انجام بازدیدهای علمی، کاستی وجود دارد. بردن آموزندگان به مراکز فنی و حرفه‌ای، صنعتی، کشاورزی، موزه‌ها، بناهای تاریخی و ...، و همخوان کردن مطالب درسی با موقعیت‌های واقعی می‌تواند افزون بر ایجاد تنوع و نشاط در آن‌ها، یادگیری را معنا بخشیده و از فراموشی‌های زود هنگام بکاهد.

از دیگر برنامه‌هایی که در آسان‌نمودن فرآیندهای رشد، آموزش و پرورش آموزندگان نقش کلیدی را بر عهده دارد، برنامه راهنمایی و مشاوره است. اگر چه برنامه‌های مشاوره، کم و بیش از سوی مشاوران در مدارس به اجرا در می‌آیند، ولی به دلیل کمبود ساعت مشاوره، برخی از آن‌ها مانند ارتباط بیشتر با آموزندگان که اساس کار مشاوره را تشکیل می‌دهد، کم رنگ‌تر جلوه نموده است. یکی دیگر از عواملی که سبب شده تا بیش از نیمی از آموزندگان نتوانند از برنامه‌های مشاوره‌ای مدرسه، استفاده شایسته‌ای نمایند، پایین بودن تجربه کاری مشاوران آموزشگاه‌های شبانه‌روزی باشد. به همراه داشتن تجربه افزون بر دانش تخصصی، به مشاوران کمک می‌نماید تا بهتر بتوانند ویژگی‌های جسمانی، ذهنی، روانی، اخلاقی و اجتماعی آموزندگان را شناسایی کرده و در حل مشکلات گوناگون، آن‌ها را یاری نمایند.

در خصوص برنامه‌های بهداشتی، یکی از مهم‌ترین آن‌ها، بازدید پزشکان جهت کنترل سلامتی دانش‌آموزان است که متأسفانه بسیار کم صورت می‌گیرد. زندگی در مکان‌های جمعی، خطر شیوع بسیاری از بیماری‌ها را به دنبال دارد. بنابراین شایسته است که سلامتی و بهداشت جسمانی آموزندگان در هر دوره، از سوی پزشکان و آموزش کاران بهداشت، مورد بازبینی و کنترل قرار گیرد تا از ابتلای آن‌ها به بیماری‌های گوناگون و فراگیر شدن آن‌ها پیشگیری به عمل آید.

از میان برنامه‌های خوابگاهی، تنها در زمینه برنامه‌ریزی جهت تماشای برنامه‌های تلویزیون مشکلاتی دیده شده است. این یافته با یافته‌های شادمهر (۱۳۷۱) که یکی از این محدودیت‌های شبانه‌روزی بودن دانشجویان مراکز تربیت معلم را عدم استفاده درست از برنامه‌های رادیو، تلویزیون در مراکز شبانه‌روزی می‌داند، همخوانی دارد. عدم برنامه‌ریزی در این کار، می‌تواند سبب برهم‌زدن نظم خوابگاه به ویژه در زمان آزمون‌های دوره‌ای شده و یا برای آموزندگانی که به هر دلیلی به استراحت در خوابگاه نیاز دارند، مزاحمت ایجاد نماید. افزون بر آن‌ها، نگاه کردن به برنامه‌های تلویزیونی و سرگرم شدن با آن‌ها در هر زمان، فرصت انجام تکالیف و یادگیری درس‌ها را به ویژه در آموزندگانی که در این زمینه از حس مسئولیت کمتری برخوردارند می‌گیرد، که این امر توجهی بیشتر سرپرستان را می‌طلبد.

فوق برنامه‌ها:

الف) فوق برنامه‌های آموزشی: آموزش‌های جبرانی و آموزش‌های تقویتی دو دسته اساسی این گروه را تشکیل می‌دهند. بر اساس یافته‌ها در پژوهش حاضر، به دلایلی چون کمبود بودجه و ... برپایی کلاس‌های فوق برنامه یا کاستی‌هایی روبه‌رو بوده است. این در حالی است که برپایی کلاس‌های تقویتی و جبرانی، می‌تواند در افزایش سطح کیفی آموزش و جلوگیری از افت تحصیلی که یکی از اهداف این مدارس را تشکیل می‌دهد، کمک فراوانی نماید.

ب) فوق برنامه‌های پرورشی:

در زمینه برپایی نشست‌های دوره‌ای در خوابگاه، کاستی‌های زیادی از سوی مدیران وجود دارد. این در حالی است که برگزاری چنین نشست‌هایی دست کم هر یک بار در

ماه، از جمله وظایف مدیران را تشکیل می‌دهد. بنابراین لازم است که مدیران مدارس شبانه‌روزی و حتی مدیران آموزش و پرورش در سطوح بالاتر، جهت پیش برد بهتر کارها و زدودن کاستی‌ها در زمینه‌های گوناگون، به برگزاری چنین نشست‌هایی با حضور آموزندگان در خوابگاه، توجهی بیشتری نمایند.

۵- دلایل کاستی‌های احتمالی این آموزشگاه‌ها کدامند؟

۱- دلایل کاستی‌های مربوط به بخش اداری: ۷۳.۳ درصد از آموزش‌کاران، کاستی در قانون پذیرش آموزندگان، افزایش ورود آموزندگانی با خانواده‌های دارای مشکل و ۹۳/۳ درصد از آن‌ها نیز عدم برگزاری دوره‌های ضمن خدمت ویژه آموزشگاه‌های شبانه‌روزی را از دلایل بروز کاستی‌های گوناگون در آموزشگاه‌های شبانه‌روزی دانسته‌اند.

۲- دلایل کاستی‌های مربوط به بخش اجرای برنامه‌ها: در این زمینه می‌توان به کمبود بودجه در برگزاری کلاس‌های فوق برنامه و برنامه‌ریزی جهت پر بازده کردن اوقات فراغت دانش‌آموزان و عدم برنامه‌ریزی درست جهت افزایش زمان کار مشاوره، و گزینش افراد کارآزموده اشاره نمود.

۳- دلایل کاستی‌های مربوط به بخش مدیریتی مدارس شبانه‌روزی: عدم گزینش مدیران نوآور و همخوان نبودن رشته دانش‌آموختگی آن‌ها با رشته‌های مدیریتی از عوامل مهم در ایجاد بخشی از مشکلات آموزشگاه‌های شبانه‌روزی است.

۴- دلایل کاستی‌های مربوط به بخش خانواده: پایین بودن میزان دانش‌آموختگی والدین، فقر مالی، فرهنگی و تربیتی، عدم تعهد و اعتیاد آن‌ها و... می‌توانند در بروز مشکلات در مدارس شبانه‌روزی، ایفای نقش نمایند.

منابع

- بازرگان هرندی، عباس. (۱۳۸۶). ارزشیابی آموزشی: مفاهیم، الگوها و فرایند عملیاتی. سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، تهران.
- برک، لورا. ای. (۱۳۸۶). روان‌شناسی رشد (از نوجوانی تا پایان زندگی). مترجم: سید محمدی، یحیی، انتشارات ارسباران، تهران.
- سالاری، هادی - سجادی، سید علیرضا. (۱۳۸۴). مقایسه‌ی میزان اضطراب در نوجوانان ساکن در شبانه‌روزی با نوجوانان ساکن در خانواده در دو شهر زاهدان و گناوه.
- شادمهر، علی. (۱۳۷۱). بررسی و محدودیت‌های شبانه‌روزی بودن دانشجویان مراکز تربیت معلم تهران.
- شرفی محمد رضا. (۱۳۸۵). آنچه یک نوجوان درباره‌ی بلوغ باید بداند. انتشارات موسسه‌ی فرهنگی منادی تربیت، تهران.
- عاملی، اسماعیل. (۱۳۶۹). بررسی میزان کارایی و عملکرد مدارس راهنمایی و دبیرستان‌های شبانه‌روزی نمونه دولتی سراسر کشور.
- Fisher & et all. (1984). The transition From home to boarding school journal at Envaironmental psychology; set uo1 4(3) 211-221